

Zapobieganie bezdomności zwierząt i opieka nad zwierzętami bezdomnymi – aspekty prawne.

Agnieszka Gruszczyńska

Stan prawny na dzień 31 stycznia 2020 r.

Spis treści

I.	Problem bezdomności zwierząt	3
	HUMANITARNE TRAKTOWANIE ZWIERZĄT A ICH BEZDOMNOŚĆ.....	3
	KTO JEST ODPOWIEDZIALNY ZA POMOC ZWIERZĘTOM BEZDOMNYM	3
	UTRATA ZWIERZĘCIA PRZEZ JEGO OPIEKUNĄ.....	4
	KOSZTY BEZDOMNOŚCI ZWIERZĄT	4
	CO MOŻEMY ZROBIĆ, BY OGRANICZYĆ BEZDOMNOŚĆ ZWIERZĄT?	4
II.	Znalezienie zwierzęcia – kiedy zwierzę staje się bezdomnym	6
	ZWIERZĘ BEZDOMNE.....	6
	JAK USTALIĆ, CZY NAPOTKANY PIES LUB KOT JEST ZWIERZĘCIEM BEZDOMNYM?.....	6
	OBOWIĄZEK POSZUKIWANIA WŁAŚCICIELA ZNALEZIONEGO ZWIERZĘCIA LUB JEGO DOTYCHCZASOWEGO OPIEKUNĄ.....	7
	PORZUCENIE ZWIERZĘCIA	9
III.	Opieka nad zwierzętami bezdomnymi i zapobieganie bezdomności zwierząt.....	10
IV.	Szczegóły programu opieki nad zwierzętami bezdomnymi i zapobiegania bezdomności oraz jego opiniowanie	12
	ZADANIA OBOWIĄZKOWE W PROGRAMACH	12
	ZADANIA FAKULTATYWNE	18
	FINANSOWANIE PROGRAMU	19
V.	Opiniowanie projektu programu – jak przygotować opinię?	21
VI.	Obywatelskie działania na rzecz dobrych programów oraz ich skutecznej realizacji	22
	WÓJT, BURMISTRZ, PREZYDENT MIASTA	22
	RADA GMINY	23
	WOJEWODA	23
	PROKURATOR	24
	POWIATOWY LEKARZ WETERYNARII	24
	SKARGA DO SĄDU ADMINISTRACYJNEGO.....	25

Copyright Fundacja Wspomagania Wsi, Warszawa 2020

I. Problem bezdomności zwierząt

Wiele osób w swoim życiu znalazło, i to czasem nie raz, błąkającego się psa lub kota, bądź inne zwierzę wymagające pomocy. Problem bezdomności zwierząt nie jest ani nowy, ani też właściwy wyłącznie Polsce. Pomimo szeregu zmian w prawie i działań podejmowanych przez organizacje, wolontariuszy, jak też osoby prywatne, nadal pozostaje on nierozwiązanym. Według danych Głównego Lekarza Weterynarii w polskich 213 schroniskach w roku 2017 przebywało 109 962 psów oraz 32 245 kotów¹. W liczbach tych nie zostały uwzględnione jednak zwierzęta objęte opieką przez organizacje społeczne, przebywające w „domach tymczasowych”, czy też przygarnięte przez osoby, do których się przybłąkały.

HUMANITARNE TRAKTOWANIE ZWIERZĄT A ICH BEZDOMNOŚĆ

Przez **humanitarne traktowanie zwierząt** **prawo rozumie takie traktowanie, które uwzględnia potrzeby zwierzęcia i zapewnia mu opiekę i ochronę** (art. 4 pkt 2 ustawy o ochronie zwierząt). Oczywistym jest, że utrata tejże opieki dla zwierzęcia, takiego jak pies czy kot, powoduje powstanie sytuacji, w której nie ma ono możliwości poradzenia sobie. Nie tylko nie ma znanego sobie i bezpiecznego schronienia, wyżywienia i opieki, lecz także traci bezpieczną i często głęboką relację z człowiekiem. Przeżywa więc ogromny stres i wymaga natychmiastowej pomocy.

Fot. Fundacja Wspomagania Wsi.

KTO JEST ODPOWIEDZIALNY ZA POMOC ZWIERZĘTOM BEZDOMNYM

Przepisy dotyczące realizacji zadań związanych z zapobieganiem bezdomności zwierząt oraz opieki nad zwierzętami bezdomnymi zawarte zostały w ustawie z 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt (Dz.U. 2019 poz. 122 z późn. zm.).

Zadania te przekazano **gminom**, które w celu ich realizacji co rok przyjmują uchwałę – program opieki nad zwierzętami bezdomnymi oraz zapobiegania bezdomności zwierząt, w którym

---

¹ Raport roczny Głównego Lekarza Weterynarii z wizytacji schronisk dla zwierząt za rok 2017, <https://www.wetgiw.gov.pl/nadzor-weterynaryjny/schroniska-dla-bezdomnych-zwierzat>

określają sposoby realizacji tych zadań i środki finansowe na nie przeznaczone (art. 11 i 11a ustawy o ochronie zwierząt).

Również **organizacjom społecznym**, których statutowym celem działania jest ochrona zwierząt, zostały przekazane uprawnienia dotyczące działania na rzecz zwierząt w tej sferze.

UTRATA ZWIERZĘCIA PRZEZ JEGO OPIEKUNA

Wiele zwierząt domowych to prawdziwi członkowie rodziny. Zapewnienie opieki nad zwierzętami bezdomnymi, to także zapewnienie bezpieczeństwa głębokiej i ważnej relacji człowieka ze zwierzęciem.

KOSZTY BEZDOMNOŚCI ZWIERZĄT

Opieka nad zwierzętami bezdomnymi i zapobieganie bezdomności zwierząt jest zadaniem własnym gmin co oznacza, że nie zostają na nie przekazane środki pieniężne ze Skarbu Państwa, a całość kosztów musi pokryć jednostka samorządu.

Ważne jest więc **efektywne i oszczędne planowanie i realizowanie opieki nad zwierzętami bezdomnymi** oraz działań mających na celu zapobieganie bezdomności zwierząt – tak by żywym i zdolnym do odczuwania istotom, w pełni zależnym od człowieka, zapewnić humanitarne traktowanie.

CO MOŻEMY ZROBIĆ, BY OGRANICZYĆ BEZDOMNOŚĆ ZWIERZĄT?

W XXI w. możemy sobie poradzić z problemem bezdomności zwierząt – jak?

Na najlepsze rozwiązania w zakresie zapobiegania bezdomności zwierząt, jakie wdrożyły już gminy wskazuje Najwyższa Izba Kontroli w wynikach kontroli „Zapobieganie bezdomności zwierząt” (P/16/058)², a są to:

- powszechne **trwałe znakowanie zwierząt domowych** (mieszkańców w tym zakresie może wesprzeć gmina, pokrywając koszty znakowania zwierząt będących pod ich opieką), polegające na wprowadzeniu pod skórę zwierzęcia microchipa (zwanego również transponderem), który ma swój unikalny numer, a następnie zarejestrowaniu go w ogólnopolskiej bazie zwierząt oznakowanych;
- **kastracja lub sterylizacja zwierząt domowych**, które nie są planowane do dalszego rozmnażania, przy czym gmina może przeznaczyć środki finansowe na pokrycie kosztów kastracji zwierzęcia właścicielskiego (pamiętać należy, że w ustawie o ochronie zwierząt wprowadzono zakaz rozmnażania zwierząt do celów handlowych, z wyjątkiem hodowli zwierząt rasowych, zarejestrowanych w ogólnopolskich stowarzyszeniach hodowców, art. 10a ust. 2 i 6).

² Proponuję zapoznanie się z wynikami kontroli, które zostały umieszczone na stronie NIK:
<https://www.nik.gov.pl/aktualnosci/nik-o-zapobieganiu-bezdomnosc-zwierzat.html> (dostęp: 12.01.2020).

Dla efektywnej realizacji tych zadań ogromne znaczenie ma **EDUKACJA**, a więc wytłumaczenie i przekonanie jak największej liczby osób, że to dobre rozwiązania – dla zwierząt również, i że przez zapewnienie swojemu zwierzęciu bezpieczeństwa (jeśli się zgubi) oraz niedopuszczenie do niekontrolowanego rozrodu sami mamy wpływ na ograniczenie liczby niechcianych zwierząt. W ten sposób każdy sam może znacząco wpłynąć na swoje otoczenie.

Fot. Centrum Opieki nad Zwierzętami w Grudziądzu

II. Znalezienie zwierzęcia – kiedy zwierzę staje się bezdomnym

---

ZWIERZĘ BEZDOMNE to:

- zwierzę domowe³ albo zwierzę gospodarskie⁴,
- które uciekło, zabłąkało się lub zostało porzucone przez człowieka,
- w przypadku którego nie ma możliwości ustalenia jego właściciela lub innej osoby, pod której opieką trwale dotąd pozostawało.

Fot. Fundacja Wspomagania Wsi

JAK USTALIĆ, CZY NAPOTKANY PIES LUB KOT JEST ZWIERZĘCIEM BEZDOMNYM?

PIES (zwierzę z gatunku pies domowy /*Canis lupus familiaris*):

Każdy pies, który jest bez opieki, wymaga wyłapania i odwiezienia do schroniska, chyba że można ustalić jego właściciela lub dotychczasowego opiekuna. Powinniśmy więc zacząć np. od sprawdzenia danych na adresatce lub popytania w okolicy czy ktoś może zna właściciela zwierzęcia. Koniecznie trzeba pamiętać, że znaleziony pies może być oznakowany microchipem, co możemy sprawdzić w najbliższym zakładzie lekarsko-weterynaryjnym lub przy pomocy strażnika gminnego bądź podmiotu zajmującego się wyłapywaniem zwierząt na terenie danej gminy. Jeżeli właściciel lub dotychczasowy opiekun się znajdzie, trzeba jak najszybciej zwrócić mu psa. Będzie to korzystne dla zwierzęcia, jego właściciela i oczywiście dla gminy

---

³ Według ustawy o ochronie zwierząt (art. 4 pkt 17), „zwierzę domowe” to: zwierzę tradycyjnie przebywające wraz z człowiekiem w jego domu lub innym odpowiednim pomieszczeniu, utrzymywane przez człowieka w charakterze jego towarzysza.

⁴ Według ustawy o ochronie zwierząt (art. 4 pkt 18), „zwierzę gospodarskie” to: zwierzęta gospodarskie w rozumieniu przepisów o organizacji hodowli i rozrodzie zwierząt gospodarskich. Obecnie obowiązującą jest ustawa z dnia 29 czerwca 2007 r. o organizacji hodowli i rozrodzie zwierząt gospodarskich (Dz.U. 2017 poz. 2132), w której jako zwierzęta gospodarskie traktowane są:

a) koniowate – zwierzęta gatunków: koń i osioł, b) bydło – zwierzęta gatunków: bydło domowe i bawoły, c) jeleniowate – zwierzęta z gatunków: jelen szlachetny, jelen sika i daniel utrzymywane w warunkach fermowych w celu pozyskania mięsa lub skór, jeżeli pochodzą z chowu lub hodowli zamkniętej, o których mowa w przepisach prawa łowieckiego, albo chowu lub hodowli fermowej, d) drób, e) świnie, f) owce, g) kozy, h) pszczoły miodne, i) zwierzęta futerkowe.

KOT (zwierzę z gatunku kot domowy (*Felis catus* lub *Felis domesticus*):

Spotykając kota będącego bez kontroli nie mamy tak łatwej sytuacji z ustaleniem, czy jest to kot bezdomny, jak w przypadku psa. Napotykaný kot może zostać zaliczony do jednej z następujących kategorii zwierząt:

- kotów bezdomnych – które zabłąkały się lub zostały porzucone i wymagają wyłapania oraz zapewnienia opieki;
- kotów wolno żyjących – zwierząt żyjących dziko, które jednak wymagają wsparcia człowieka;
- kotów wychodzących – kotów, które są wypuszczane przez ich właścicieli lub opiekunów.

Fot. Stowarzyszenie Na Rzecz Ochrony Zwierząt Nasielsk

Nie należy wyłapywać kotów wolno żyjących i wychodzących, chyba, że wymagają pomocy lekarsko-weterynaryjnej, bądź wyłapanie kota wolno żyjącego jest związane z planowaną kastracją albo sterylizacją (w ramach programu kontroli populacji). Działania te mogą podejmować osoby z doświadczeniem w opiece nad kotami wolno żyjącymi, w szczególności organizacje społeczne, które w celach swojej działalności mają ochronę zwierząt.

Według **definicji zwierzęcia bezdomnego, zawartej w ustawie o ochronie zwierząt**, status takiego zwierzęcia może dotyczyć **nie tylko psów lub kotów, ale też innych zwierząt przebywających z człowiekiem** w charakterze jego towarzysza np. królików, rybek akwariowych czy fretek. To, że informacje powyższe dotyczą tylko psów i kotów wynika tylko z faktu, że zazwyczaj są to właśnie zwierzęta tych gatunków.

OBOWIĄZEK POSZUKIWANIA WŁAŚCICIELA ZNALEZIONEGO ZWIERZĘCIA LUB JEGO DOTYCHCZASOWEGO OPIEKUNA

Sytuacja cywilnoprawna zwierzęcia, które zagubiło się lub uciekło została określona w przepisach o rzeczach znalezionych, zawartych w ustawie z dnia 23 kwietnia 1964 r. - Kodeks cywilny⁵ (art. 187 § 1) oraz w ustawie z dnia 20 lutego 2015 r. o rzeczach znalezionych⁶.

Podstawą do stosowania do zwierząt przepisów dotyczących rzeczy są:

⁵ Dz.U. 2019 poz. 1145.

⁶ Dz.U. 2019 poz. 908.

- **art. 1 ust. 2 ustawy o ochronie zwierząt** o brzmieniu: „W sprawach nieuregulowanych w ustawie do zwierząt stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące rzeczy” (należy zwrócić uwagę na dwa warunki: chodzi o sprawy, które nie zostały uregulowane przepisami ustawy o ochronie zwierząt oraz że przepisy te trzeba stosować odpowiednio, a więc wymagają zweryfikowania czy mogą być w ogóle zastosowane);
- pomimo art. 1 ust. 2, o którym mowa wyżej, także w **ustawie o rzeczach znalezionych** znajdujemy odniesienie do zwierząt: art. 2. Przepisy o rzeczach znalezionych stosuje się odpowiednio do (...), jak również do zwierząt, które zabłąkały się lub uciekły.
- **Art. 187 § 1 kodeksu cywilnego** mówi o tym, iż „rzecz znaleziona, która nie zostanie przez osobę uprawnioną odebrana w ciągu roku od dnia doręczenia jej wezwania do odbioru, a w przypadku niemożności wezwania – w ciągu dwóch lat od dnia jej znalezienia, staje się własnością znalazcy, jeżeli uczynił on zadość swoim obowiązkom (...)”.

Należy zwrócić uwagę na brzmienie powyższego przepisu oraz zinterpretować go łącznie z art. 1 ust. 2 ustawy o ochronie zwierząt. Po pierwsze – nieodebranie zwierzęcia pomimo doręczenia wezwania do odbioru może zostać zakwalifikowane jako jego porzucenie. Po drugie – dwa lata dają pewność, że nowy opiekun staje się właścicielem zwierzęcia, ale musi on uczynić zadość swoim obowiązkom. Powstaje więc pytanie o jakie obowiązki chodzi.

Obowiązki znalazcy określa ustawa o rzeczach znalezionych oraz kodeks wykroczeń.

W **ustawie o rzeczach znalezionych** proponuję zapoznać się z następującymi przepisami, oczywiście stosowanymi tu odpowiednio do zwierząt:

- art. 4.1., który mówi o tym, że osoba, która znalazła rzecz i zna osobę uprawnioną do jej odbioru (a więc właściciela lub dotychczasowego opiekuna zwierzęcia) oraz jej miejsce pobytu, niezwłocznie zawiadamia ją o znalezieniu rzeczy (zwierzęcia) i wzywa do jej odbioru;
- art. 5.1., który z kolei reguluje sytuację, w której znalazca nie zna osoby uprawnionej do jej odbioru (a więc jest to przesłanka bezdomności zwierzęcia) lub nie zna jej miejsca pobytu, niezwłocznie zawiadamia o znalezieniu rzeczy (zwierzęcia) starostę właściwego ze względu na miejsce zamieszkania znalazcy lub miejsce znalezienia rzeczy (właściwy starosta).

Z kolei w ustawie z dnia 20 maja 1971 r. Kodeks wykroczeń zawarto art. 125 o brzmieniu: „Kto w ciągu dwóch tygodni od dnia znalezienia cudzej rzeczy albo przybłąkania się cudzego

zwierzęcia nie zawiadomi o tym organu Policji lub innego organu państwowego albo w inny właściwy sposób nie poszukuje posiadacza, podlega karze grzywny do 500 złotych albo karze nagany.” Tak więc nieposzukiwanie dotychczasowego właściciela zwierzęcia jest wykroczeniem.

PORZUCENIE ZWIERZĘCIA

Porzucenie zwierzęcia jest jedną z form znęcania się nad nim, wskazaną w art. 6 ust. 2 ustawy o ochronie zwierząt (pkt 11), który to czyn na podstawie art. 35 ust. 1a tejże ustawy jest **przestępstwem** zagrożonym karą pozbawienia wolności do lat 3. Tak jak w innych przypadkach znęcania się nad zwierzęciem, sąd orzeknie jego przepadek, ale też może orzec zakaz posiadania wszelkich zwierząt albo określonej kategorii zwierząt. Jeżeli sprawca porzucił zwierzę w związku z wykonywaniem zawodu, prowadzeniem działalności lub wykonywaniem czynności wymagających zezwolenia, które są związane z wykorzystywaniem zwierząt lub oddziaływaniem na nie, sąd może orzec również zakaz: 1) wykonywania wszelkich lub określonych zawodów, 2) prowadzenia wszelkiej lub określonej działalności lub 3) wykonywania wszelkich lub określonych czynności wymagających zezwolenia – które są związane z wykorzystywaniem zwierząt lub oddziaływaniem na nie.

Każdy, dowiedziawszy się o popełnieniu przestępstwa ściganego z urzędu, ma społeczny **obowiązek zawiadomić** o tym prokuratora lub Policję na podstawie art. 304 § 1. ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks postępowania karnego⁷

Z porzuceniem zwierzęcia związana jest także norma zawarta w art. 9a ustawy o ochronie zwierząt. „Osoba, która napotka porzuconego psa lub kota, w szczególności pozostawionego na ulicy, ma obowiązek powiadomić o tym najbliższe schronisko dla zwierząt, straż gminną lub Policję.”

---

⁷ Dz.U. 2020 poz. 30.

III. Opieka nad zwierzętami bezdomnymi i zapobieganie bezdomności zwierząt

---

Jeżeli znajdziesz zwierzę i nie będziesz mógł ustalić jego właściciela lub dotychczasowego opiekuna oraz jeżeli w prosty sposób nie otrzymasz informacji gdzie należy tę sytuację zgłosić, swoje kroki skieruj **do urzędu gminy, na terenie której błąkało się zwierzę.**

Jeśli ze względu na sytuację nie możesz ustalić szybko kontaktu do urzędu gminy (np. jest późny wieczór) ustal czy w gminie jest **straż gminna** i skontaktuj się z tą jednostką. Jeżeli w gminie nie ma straży, skontaktuj się z **policją**. Jest duże prawdopodobieństwo, że **funkcjonariusz udzieli ci informacji** o tym, gdzie możesz zgłosić konieczność wyłapania lub odebrania zwierzęcia, ewentualnie dokąd można je zawieźć.

Jeżeli pomocy potrzebować będzie **kot wolno żyjący** lub **zwierzę, które doznało urazu w wypadku drogowym**, również jej udzielenie należy do zadań gminy.

W art. 11 ust. 1 ustawy o ochronie zwierząt ogólnie określono **zakres zadań przekazanych gminom**, wskazując na dwie ich sfery:

- zapobieganie bezdomności zwierząt (różne działania mające na celu zmniejszenie liczby zwierząt zgubionych lub niechcianych);
- zapewnienie opieki bezdomnym zwierzętom oraz ich wyłapywanie (konkretne zasady postępowania ze zwierzętami bezdomnymi).

Szczegóły realizacji tych zadań reguluje każda gmina samodzielnie w ramach wyznaczonych ram. W celu realizacji wskazanych zadań **każda gmina ma obowiązek przyjęcia programu opieki nad zwierzętami bezdomnymi i zapobiegania bezdomności (art. 11a ust. 1)**. Jest on **przyjmowany w formie uchwały przez radę gminy co roku, najpóźniej do 31 marca** i staje się **podstawowym aktem, regulującym zasady realizacji obowiązków gminy w zakresie bezdomności zwierząt**. Program jest obecnie traktowany jako akt prawa miejscowego i po przyjęciu publikowany w dziennikach urzędów wojewódzkich (prowadzonych na stronach internetowych) – tam można poszukiwać programów poszczególnych gmin.

Dopiero poznanie treści programu opieki nad zwierzętami bezdomnymi oraz zapobiegania bezdomności zwierząt przyjętego przez daną gminę pozwoli dowiedzieć się, jakie przepisy dotyczące zwierząt bezdomnych obowiązują na jej terenie, jak mają być wykonywane poszczególne zadania, jakie podmioty je wykonują oraz jakie środki zostały na nie przeznaczone.

W programach zawiera się przepisy określające postępowanie ze zwierzętami, które zostały znalezione na terenie gminy oraz wskazujące zasady działań osób, które je znalazły. Jest tam też zapisane, jaka pomoc zostanie udzielona społecznym opiekunom kotów wolno żyjących. Gmina musi szczegółowo uregulować również kwestie planowania wydatków na realizację określonych w programie zadań i określić podmioty, które będą je wykonywały w danym roku. Program opieki nad zwierzętami bezdomnymi i zapobiegania bezdomności obejmuje:

- zadania **obowiązkowe** oraz
- zadania **nieobowiązkowe** (fakultatywne).

Zadania obowiązkowe to te, które gmina musi wprowadzić do programu, szczegółowo uregulować i zrealizować. Nie wystarczy uregulować, że zadanie będzie realizowane - wymagane jest wskazanie kto i w jaki sposób będzie je realizował. Art. 11a ust. 2 Ustawy określa następujące zadania:

- 1) zapewnienie bezdomnym zwierzętom miejsca w schronisku dla zwierząt;
- 2) opiekę nad wolno żyjącymi kotami, w tym ich dokarmianie;
- 3) odławianie bezdomnych zwierząt;
- 4) obowiązkową sterylizację albo kastrację zwierząt w schroniskach dla zwierząt;
- 5) poszukiwanie właścicieli dla bezdomnych zwierząt;
- 6) usypianie ślepych miotów;
- 7) wskazanie gospodarstwa rolnego w celu zapewnienia miejsca dla zwierząt gospodarskich;
- 8) zapewnienie całodobowej opieki weterynaryjnej w przypadkach zdarzeń drogowych z udziałem zwierząt.

Gmina musi również obowiązkowo wskazać **wysokość środków finansowych** przeznaczonych na realizację programu oraz **sposób wydatkowania tych środków**. Ustawodawca jednocześnie wskazał, że **koszty realizacji programu ponosi gmina** (art. 11a ust. 5 ustawy o ochronie zwierząt).

Zadania, które gmina może wykonywać i finansować, ale nie jest do tego zobowiązana (fakultatywne) to, zgodnie z Ustawą :

- zadania **określone przez ustawodawcę** w art. 11a ust. 3 i 3a, to jest:
  - a) plan znakowania zwierząt w gminie,
  - b) plan sterylizacji lub kastracji zwierząt w gminie, przy pełnym poszanowaniu praw właścicieli zwierząt lub innych osób, pod których opieką zwierzęta pozostają
- zadania **określone przez gminę** – uprawnienie gminy do wprowadzenia innych zadań wynika co najmniej z otwartego katalogu zadań obowiązkowych (mowa o brzmieniu art. 11a ust. 2)

IV. Szczegóły programu opieki nad zwierzętami bezdomnymi i zapobiegania bezdomności oraz jego opiniowanie

---

Każda gmina ma obowiązek przyjęcia programu według określonych zasad, jednak nie każda wypełnia to zadanie właściwie. **Nieprawidłowości, które powstaną na etapie tworzenia tego aktu, wpłyną na sposób realizowania opieki nad bezdomnymi zwierzętami oraz prowadzenia działań w zakresie zapobiegania bezdomności.**

By mieć wpływ na skuteczność zapewnianej zwierzętom pomocy w gminie niezbędne jest **poznanie zasad tworzenia programów.**

Ogólne informacje o postanowieniach, które powinien zawierać taki akt zostały zawarte w poprzednim rozdziale (III). W tym rozdziale możesz poznać ich szczegóły.

ZADANIA OBOWIĄZKOWE W PROGRAMACH

1. Zapewnienie bezdomnym zwierzętom miejsca w schronisku dla zwierząt.

Każdemu bezdomnemu zwierzęciu powinno być zapewnione miejsce w schronisku dla zwierząt. Art. 11 ust. 3 ustawy o ochronie zwierząt zabrania odławiania zwierząt bezdomnych bez zapewnienia im takiego miejsca, chyba że zwierzę stwarza poważne zagrożenie dla ludzi lub innych zwierząt (choć zwierzę stwarzające zagrożenie trafia również do schroniska).

Schroniska dla zwierząt są objęte nadzorem weterynaryjnym przez Inspekcję Weterynaryjną, na podstawie ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt⁸.

Wymogi weterynaryjne dla schronisk dla zwierząt zostały określone w rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 23 czerwca 2004 r. w sprawie szczegółowych wymagań weterynaryjnych dla prowadzenia schronisk dla zwierząt⁹. Określono w nim (między innymi) zasady dotyczące lokalizacji schroniska oraz wymogi dla terenu i pomieszczeń lub boksów dla zwierząt, w tym obowiązek zapewnienia zwierzętom wybiegów, a w pomieszczeniach lub boksach - możliwości swobodnego poruszania się, legowiska oraz stałego dostępu do wody zdatnej do picia. Zawarto w nim również obowiązek zapewnienia opieki weterynaryjnej, w szczególności w zakresie kontroli stanu zdrowia, profilaktyki i leczenia oraz zwalczania pasożytów wewnętrznych i zewnętrznych. Zgodnie z rozporządzeniem do obsługi

---

⁸ Dz.U. 2018 poz. 1967 z późn. zm.

⁹ Dz.U. 2004 nr 158 poz. 1657

zwierząt mogą być zatrudniane tylko osoby, które zostały przeszkolone w zakresie przepisów o ochronie zwierząt i postępowania ze zwierzętami.

Pamiętanie o tych wymogach jest istotne dla pracowników Inspekcji Weterynaryjnej przeprowadzających kontrolę, ale też może bardzo pomóc we właściwym przeprowadzeniu kontroli przez gminę, która chce podpisać ze schroniskiem umowę lub już ją podpisaną, a także dla organizacji społecznych, które chcą ocenić sytuację w schronisku. Zadanie zapewnienia opieki nad zwierzętami w schronisku dla zwierząt powinno być realizowane lokalnie:

- przez samą **gminę**, która prowadzi schronisko (np. jako jednostkę budżetową) sama lub wspólnie z innymi gminami;
- przez podmiot, który zarządza schroniskiem gminnym;
- przez **przedsiębiorcę** albo
- przez **organizację społeczną**, której statutowym celem działania jest ochrona zwierząt – organizacje otrzymały szczególne uprawnienia w art. 11 ust. 4 ustawy o ochronie zwierząt, który stanowi, że organizacja taka może zapewniać bezdomnym zwierzętom opiekę i w tym celu prowadzić schroniska dla zwierząt, w porozumieniu z właściwymi organami samorządu terytorialnego.

Istotną kwestią w organizacji schronisk jest zapewnienie **odpowiednich warunków zwierzętom poszczególnych gatunków**. Zwrócić należy uwagę na bezdomne **koty**, którym konieczne trzeba stworzyć warunki pozwalające na realizację ich potrzeb, nie mogą one być utrzymywane w klatkach, lecz mieć udostępnione pomieszczenia z urządzeniami do wspinięcia i do chowania się.

Pamiętać trzeba również, że zwierząt umieszczonych w schronisku dotyczą również przepisy art. 6 ustawy o ochronie zwierząt, w którym ustawodawca umieścił zakaz zabijania zwierząt (ust. 1) oraz zakaz znęcania się nad nimi (ust. 1a i 2). Naruszenie każdego ze wskazanych zakazów jest przestępstwem na podstawie art. 35 ust. 1, 1a i 2 wskazanej ustawy.

2. Opieka nad wolno żyjącymi kotami, w tym ich dokarmianie.

Koty wolno żyjące to szczególna grupa zwierząt – nie można ich w prosty sposób zaklasyfikować do żadnej z grup zdefiniowanych w ustawie o ochronie zwierząt – ani do zwierząt domowych, pomimo tego, że należą do gatunku udomowionego, ani do zwierząt dzikich (nazwanych przez ustawę o ochronie zwierząt wolno żyjącymi), pomimo, że żyją jak zwierzęta wolno żyjące.

Zaznaczyć należy, że w gminnym programie opieki nad zwierzętami bezdomnymi i zapobieganiu bezdomności zwierząt (pomimo jego nazwy) powinny być uregulowane również

kwestie dotyczące innych zwierząt, w tym właśnie kotów wolno żyjących, które nie mogą zostać zaklasyfikowane ani jako zwierzęta wolno żyjące (dzikie), ani jako zwierzęta domowe. W art. 11a ust. 2 pkt 2 ustawy o ochronie zwierząt mowa o „opiece nad wolno żyjącymi kotami, w tym ich dokarmianiu”. **Działania, jakie powinny zostać zrealizowane w celu zapewnienia opieki** zostały wskazane w dokumencie Głównego Lekarza Weterynarii, „Zasady dobrych praktyk w sprawie programów opieki nad zwierzętami bezdomnymi oraz zapobiegania bezdomności zwierząt, uchwalanych przez rady gmin”, w którym mowa o tym, że:

- zwierzęta te **nie powinny być** wyłapywane i przekazywane do schronisk, może zostać opracowany program prowadzący do zmniejszenia ich populacji oraz zapewnienia dokarmiania powinno się **zapewnić schronienie** kotom wolno żyjącym, w szczególności przez udostępnienie dostępu do pomieszczeń, ewentualnie do specjalnie dla nich przygotowanych budek.;
- przy wykonywaniu zabiegu **sterylizacji (kastracji)** kotów wolno żyjących, w sposób widoczny należy je oznakować, a następnie **wypuścić do środowiska** (w miejscach dotychczasowego bytowania);
- powinno się zorganizować odpowiedni system **dostarczania karmy**.

Koty wolno żyjące, fot. Fundacja KARUNA - Ludzie dla Zwierząt.

Ważnym zadaniem, choć nieujęty w powyższym wyliczeniu, jest też **zapewnienie opieki weterynaryjnej**.

Oczywiście w programie powinny być wskazane podmioty, które będą realizować to zadanie. Trudno przecenić rolę, jaką odgrywają **społeczni opiekunowie kotów wolno żyjących**. Są to osoby, które poświęcając swój wolny czas, opiekują się tymi zwierzętami dokarmiając je, sprzątając w miejscach ich bytowania, prowadzą często negocjacje w celu zapewnienia bezpieczeństwa kotom.

3. Odławianie bezdomnych zwierząt

Odławianie bezdomnych zwierząt odbywa się **wyłącznie na podstawie uchwały rady gminy**, czyli na podstawie programu opieki nad zwierzętami oraz zapobiegania bezdomności, o czym mówi art. 11 ust. 3 ustawy o ochronie zwierząt. Zadanie to musi być więc konkretnie uregulowane w tym akcie.

Zadanie to realizuje jednostka gminy, np. straż gminna lub podmiot, który działa na podstawie umowy podpisanej z gminą. Niezależnie od tego, jaki podmiot wykonuje to zadanie wymagane jest od niego spełnienie wymogów zawartych w rozporządzeniu Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 26 sierpnia 1998 r. w sprawie zasad i warunków wyłapywania bezdomnych zwierząt¹⁰. Jednocześnie wymagane jest posiadanie:

- a) zezwolenia wydanego przez organ wykonawczy gminy na podstawie art. 7 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach¹¹ oraz uchwały rady gminy określającej wymogi dla tej działalności, wydanej na podstawie art. 7 ust. 4 tej ustawy;
- b) dokumentów wymaganych na podstawie przepisów dotyczących transportu zwierząt.

W programie niezbędnym jest wskazanie, kto będzie wykonywał zadanie, ale też w jakich godzinach i do kogo może zwrócić się osoba, która na terenie gminy znalazła zwierzę. Ważnym jest, by gmina zapewniła 24 godzinną możliwość zgłaszania potrzeby odłowienia zwierzęcia.

4. Obligatoryjna sterylizacja albo kastracja zwierząt w schroniskach dla zwierząt

Jest to zadanie mające na celu zapobieganie bezdomności. Polega na przeprowadzeniu zabiegu trwałego ubezplodnienia u każdego zwierzęcia domowego, które trafi do schroniska, jednak może być wykonane pod pewnymi warunkami. Warunki te to:

- stan zdrowia zwierzęcia powinien pozwalać na wykonanie zabiegu,
- zwierzę musi być dojrzałe płciowo.

Zabieg powinien zostać wykonany po odbyciu przez zwierzę okresu obserwacji (15 dni) oraz wykonaniu odrobaczenia i szczepień zwierzęcia

Fot. Stowarzyszenie Na Rzecz Ochrony Zwierząt Nasielsk

Zasadą powinno być, że ze schroniska zostaje **wydane do adopcji tylko zwierzę poddane wcześniej sterylizacji albo kastracji**. Jednakże zwierzę za młode (niedojrzałe płciowo) do wykonania zabiegu, również może zostać wyadoptowane. Wówczas umowa adopcji powinna zawierać **zobowiązanie nowego opiekuna do zapewnienia, że adoptowane zwierzę zostanie poddane sterylizacji albo kastracji**. Jednocześnie w umowie tej gmina powinna zobowiązać się do pokrycia kosztów tego zabiegu.

¹⁰ Dz.U. 1998 nr 116 poz. 753.

¹¹ Dz.U. 2019 poz. 2010 z późn. zm.

Jeżeli gmina podpisała umowę ze schroniskiem, w tej umowie powinno zostać zawarte zobowiązanie do zapewnienia przeprowadzenia sterylizacji albo kastracji na powyższych zasadach.

5. Poszukiwanie właścicieli dla bezdomnych zwierząt

W programie powinny zostać uwzględnione działania gminy mające na celu poszukiwanie właścicieli dla bezdomnych zwierząt. Działania te mogą być realizowane przez urząd gminy, przez np. umieszczanie informacji o wyłapanych zwierzętach na jego stronie, jak też przez podmioty zewnętrzne. W szczególności podmiotami tymi mogą być:

- schronisko, które np. będzie umieszczać na swojej stronie internetowej informacje o nowo przyjętym zwierzęciu oraz organizować spotkania edukacyjne, dotyczące adopcji zwierząt;
- organizacje społeczne, których celem statutowym jest ochrona zwierząt, które mogą m. in. informować o zwierzętach do adopcji w mediach społecznościowych.

Fot. Centrum Opieki nad Zwierzętami w Grudziądzu

Odpowiedzialność za efektywność realizacji tych zadań spoczywa na gminie. Jej obowiązkiem jest również zapewnienie, że w przypadku każdego odłowionego zwierzęcia informacja o nim zostanie podana do wiadomości publicznej w celu znalezienia jego dotychczasowego opiekuna.

Ważne jest jednoznaczne określenie **zasad adopcji zwierząt**. Należy pamiętać, że zwierzęta przez cały okres pobytu w schronisku pozostają pod opieką gminy. Toteż stroną umowy adopcji jest gmina, choć może ją podpisać podmiot upoważniony, np. zarządzający schroniskiem.

6. Usypianie ślepych miotów

To zadanie, mające na celu zapobieganie bezdomności zwierząt, mimo, że jest kontrowersyjne z punktu widzenia humanitarności postępowania ze zwierzętami, jest jednak zadaniem obowiązkowym. **Gmina powinna więc zapewnić środki finansowe na jego wykonanie**, ważne jest jednak zapewnienie by nie stało się metodą kontroli liczby zwierząt. Dlatego **warto, by osoba przynosząca zwierzęta w celu pozbawienia ich życia została zobowiązana do przyprowadzenia zwierzęcia, od którego pochodzą, na zabieg sterylizacji albo kastracji.**

Należy zaznaczyć, że obowiązek zapewnienia nieodpłatnego usypiania ślepych miotów dotyczy również zwierząt posiadających właścicieli. Konieczne jest więc wskazanie przez gminę jednego albo wielu zakładów przeprowadzających nieodpłatne usypianie ślepych miotów i – co wskazane – sterylizacji i kastracji.

7. Wskazanie gospodarstwa rolnego w celu zapewnienia miejsca dla zwierząt gospodarskich

---

To zadanie w praktyce nie jest często realizowane. W przypadkach większości zwierząt gospodarskich, które zabłąkały się lub uciekły, łatwo udaje się odnaleźć ich właściciela (posiadacza), któremu należy zwrócić zwierzę.

W przypadku bezdomnego zwierzęcia gospodarskiego, jeśli jest ono oznakowane, dotychczasowego posiadacza można ustalić przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa. Jeżeli jednak bezdomne zwierzę gospodarskie nie jest oznakowane i nie można ustalić jego dotychczasowego posiadacza należy o jego wyłapaniu poinformować powiatowego lekarza weterynarii.

8. Zapewnienie całodobowej opieki weterynaryjnej w przypadkach zdarzeń drogowych z udziałem zwierząt

---

Od gminy wymaga się **wskazania zakładu lekarsko-weterynaryjnego**, który będzie realizował przez całą dobę opiekę lekarsko-weterynaryjną nad zwierzętami, które doznały urazów w zdarzeniach drogowych. Powinny zostać też **określone środki finansowe** przeznaczone na realizację tego zadania oraz zasady realizacji, w tym określone dalsze postępowanie ze zwierzętami.

Co ważne, zadanie to nie dotyczy tylko zwierząt domowych, ale również zwierząt dzikich.

Program powinien zawierać informację kogo należy poinformować o wypadku. Warto także wziąć pod uwagę, że w przypadkach, kiedy ciężki stan zwierzęcia lub jego specyfika nie pozwala na przewiezienie do lecznicy, lekarz weterynarii powinien przyjeżdżać na miejsce zdarzenia, w określonym czasie od momentu zgłoszenia.

Czy można łączyć zlecenie zadań, czy każde zadanie powinien wykonywać inny podmiot?

Realizacja zadań, o których mowa w art. 11a ust. 2 pkt 3–6 ustawy o ochronie zwierząt (odławianie bezdomnych zwierząt, obowiązkowa sterylizacja albo kastracja zwierząt w schroniskach dla zwierząt, poszukiwanie właścicieli dla bezdomnych zwierząt oraz usypianie ślepych miotów) może zostać powierzona podmiotowi prowadzącemu schronisko dla zwierząt. Wynika z tego, że **gmina, jeśli nie prowadzi schroniska dla zwierząt, musi mieć z podmiotem je prowadzącym podpisaną umowę**. Jednak schronisko może nie mieć możliwości zapewnienia

efektywnego poszukiwania nowych opiekunów dla zwierząt oraz usypiania ślepych miotów pochodzących od zwierząt właścicielskich, co powinno zostać zweryfikowane przez gminę przed podpisaniem umowy.

ZADANIA FAKULTATYWNE

1. Zadania fakultatywne określone przez ustawodawcę

Zadania fakultatywne **określone przez ustawodawcę** zostały w art. 11a ust. 3 i 3a ustawy o ochronie zwierząt i są szczególnie istotnymi zadaniami dla efektywności zapobiegania bezdomności.

1.1. Plan znakowania zwierząt będących pod opieką mieszkańców gminy

Plan znakowania zwierząt w gminie to zadanie polegające na zapewnieniu środków finansowych przez gminę na trwałe znakowanie (microchipem) zwierząt, które przebywają pod opieką ich opiekunów, mieszkańców gminy. Ważne jest też uregulowanie obowiązku zarejestrowania zwierzęcia w ogólnokrajowej bazie zwierząt oznakowanych oraz uaktualniania danych osobowych przez właściciela.

Znaczenie tego działania dla efektywności zapobiegania bezdomności zwierząt trudno przecenić, na co wskazują wyniki kontroli przeprowadzonej przez Najwyższą Izbę Kontroli (patrz kontrola „Zapobieganie bezdomności zwierząt” nr P/16/058). Oddanie zwierzęcia dotychczasowemu opiekunowi (właścicielowi), zaraz po jego znalezieniu, dzięki możliwości ustalenia jego danych na podstawie numeru microchipu, zapewnia zwierzęciu bezpieczny powrót do domu, jak też znacząco obniża koszty opieki nad zwierzętami bezdomnymi ponoszone przez gminę.

Gmina na podstawie upoważnienia ustawowego, o którym tu mowa, może wprowadzić obowiązkowe znakowanie zwierząt w gminach. Uchwałę o obowiązkowym powszechnym znakowaniu zwierząt właścicielskich wprowadziła m. in. Rada Gminy Suchy Las.

1.2. Plan sterylizacji lub kastracji zwierząt będących pod opieką mieszkańca gminy

Planowa sterylizacja albo kastracja zwierząt, przy pełnym poszanowaniu praw ich właścicieli lub innych osób, pod których opieką zwierzęta pozostają, to drugie działanie, którym gmina może znacząco ograniczyć liczbę bezdomnych zwierząt na swoim terenie.

Miłka. Fot. Centrum Opieki nad Zwierzętami w Grudziądzu

Tak, jak w przypadku znakowania, realizacja tego zadania polega na przeznaczaniu przez gminę środków finansowych, które zostaną wykorzystane na sterylizację i kastrację zwierząt posiadających właścicieli. Zadanie to również zostało pozytywnie ocenione przez Najwyższą Izbę Kontroli ze względu na efektywność w skontrolowanych gminach

W programie powinna zostać wskazana wysokość przeznaczonych środków oraz zakłady lekarsko-weterynaryjne, które będą dokonywać znakowania lub sterylizacji albo kastracji.

2. Zadania fakultatywne określone przez gminę

Gmina sama może dodać do programu zadania, które uzna za efektywne w realizacji opieki nad zwierzętami bezdomnymi oraz zapobiegania bezdomności. Przykładowe zadania **fakultatywne określone przez gminę** to:

- edukacja mieszkańców w zakresie sposobów zapobiegania bezdomności zwierząt i ich humanitarnego traktowania;

Fot. Uczniowie Zespołu Szkół im. Integracji Europejskiej w Nowym Mieście dostarczają karmę podopiecznym Stowarzyszenia na Rzecz Ochrony Zwierząt Nasielsk

- objęcie opieką czasową zwierząt, które z przyczyn niezależnych od woli ich właścicieli lub opiekunów, pozostały bez opieki – np. w przypadkach nagłej hospitalizacji;-
- objęcie opieką czasową zwierząt, którymi właściciel (opiekun) nie może się zająć z przyczyn obiektywnych i chce je przekazać pod opiekę gminie.

FINANSOWANIE PROGRAMU

Obowiązek wskazania wysokości środków finansowych przeznaczonych na realizację programu opieki nad zwierzętami bezdomnymi oraz sposób wydatkowania tych środków został zawarty w art. 11a ust. 5 ustawy o ochronie zwierząt. Jednocześnie ustawodawca wskazał, że koszty realizacji programu ponosi gmina.

Powyższe oznacza, że w programie musi zostać wskazana **konkretna kwota środków finansowych**, które zostały w budżecie gminy przeznaczone na realizację programu.

Jednak samo wskazanie kwoty ogólnej nie będzie wystarczające do zrealizowania wskazanego obowiązku, **wymagane jest także rozdzielenie tych środków, a więc wskazanie sposobu ich wydatkowania. Każdemu z zadań powinna więc zostać przypisana konkretna kwota.**

To, że **koszty realizacji programu ponosi gmina** oznacza z kolei, że każde bezdomne zwierzę zostaje odłowione na koszt gminy i na koszt gminy przewiezione do schroniska, objęte opieką weterynaryjną, wykastrowane. Gmina także poszukuje dla niego nowego opiekuna. Nawet jeżeli odnajdzie je właściciel lub dotychczasowy opiekun, schronisko nie może żądać zwrotu kosztów. Jednakże, jeżeli osoba taka zostanie skutecznie powiadomiona o pobycie zwierzęcia w schronisku i nie odbierze go w najbliższym możliwym czasie, nie tylko może zostać od tego momentu obciążona kwotą utrzymania zwierzęcia, ale również może zostać wobec niej złożone zawiadomienie o możliwości popełnienia przestępstwa - porzucenia zwierzęcia.

V. Opiniowanie projektu programu – jak przygotować opinię?

Projekt programu opieki nad zwierzętami bezdomnymi i zapobiegania bezdomności **przygotowuje do 31 stycznia każdego roku organ wykonawczy gminy** (wójt, burmistrz albo prezydent miasta).

Następnie projekt ten zostaje przekazany do dnia 1 lutego do zaopiniowania:

- właściwemu powiatowemu lekarzowi weterynarii;
- **organizacjom społecznym**, których statutowym celem działania jest ochrona zwierząt, działającym na obszarze gminy;
- dzierżawcom lub zarządcom obwodów łowieckich, działających na obszarze gminy.

Podmioty te w terminie 21 dni od dnia otrzymania projektu programu wydają opinie o projekcie. Niewydanie opinii w tym terminie uznaje się za akceptację przesłanego programu. Zasady te określono w art. 11a ust. 6-8 ustawy o ochronie zwierząt.

Przygotowanie i przekazanie gminie w terminie opinii dotyczącej projektu programu opieki nad zwierzętami bezdomnymi i zapobiegania bezdomności jest ważnym działaniem podejmowanym przez **organizacje społeczne, realizacją uprawnień przyznanego przez ustawodawcę**. Pomimo tego, że opinia nie jest wiążąca dla organu, będzie wyrazem zadowolenia lub niezadowolenia mieszkańców, zaś jej przygotowanie może być krokiem w kierunku dalszych działań, ponieważ rzetelnie przygotowana będzie przydatnym dokumentem.

Opinia dotycząca projektu programu może być **pozytywna albo negatywna**.

Zweryfikować należy czy w projekcie programu:

- 1) wszystkie zadania **obowiązkowe** zostały właściwie uregulowane – w zakresie podmiotu je wykonującego, istotnych szczegółów sposobu wykonania oraz przeznaczonych na nie środków finansowych;
- 2) zostały wprowadzone do programu zadania **fakultatywne**, ważne dla danej gminy według opiniującej organizacji oraz, jeśli zostały wskazane – czy uwzględniono wszystkie wymagane szczegóły, które pozwolą na zapewnienie, że zadanie zostanie wykonane.

Warto, wskazując wady programu, **uzasadnić** swoją negatywną ocenę oraz określić oczekiwane brzmienie przepisów.

VI. OBYWATELSKIE Działania na rzecz dobrych programów oraz ich skutecznej realizacji

Działania na rzecz dobrej opieki nad zwierzętami bezdomnymi, efektywnego zapobiegania bezdomności zwierząt, opieki nad kotami wolno żyjącymi i ich bezpieczeństwa oraz pomocy zwierzętom, które doznały urazów w zdarzeniach drogowych, mogą podejmować zarówno działające na terenie gminy **organizacje społeczne**, których celem statutowym jest ochrona zwierząt, jak też jej **mieszkańcy**.

Fot. Centrum Opieki nad Zwierzętami w Grudziądzu

Jeżeli uznacie, że:

- program opieki nad zwierzętami bezdomnymi oraz zapobiegania bezdomności zwierząt nie spełnia określonych prawem wymogów (jakich – o tym mowa wyżej)

lub

- organ wykonawczy gminy nie wykonuje przepisów dotyczących zwierząt bezdomnych możecie działać!

WÓJT, BURMISTRZ, PREZYDENT MIASTA

Pierwsze kroki warto skierować do osoby, która jest zobowiązana do przygotowania projektu programu oraz do realizacji programu po przyjęciu go przez radę gminy/miasta (w tym opracowania i podpisania umów z podmiotami wykonującymi zapisane w programie zadania), a więc do **organu wykonawczego gminy – wójta, burmistrza albo prezydenta miasta**. Jeżeli mamy wątpliwości co do wykonywania programu, o szczegóły możemy zapytać w trybie dostępu do informacji publicznej¹² oraz poprosić o spotkanie w celu przedłożenia naszych uwag i prośb.

Na wspomniane spotkanie koniecznie **trzeba się przygotować**. Warto najpierw zapoznać się z aktualnym programem, który to akt można znaleźć na stronie, na której publikowany jest dziennik urzędowy województwa. Umowy z podmiotami wykonującymi poszczególne zadania, jak też informacje o liczbie odłowionych zwierząt można otrzymać prosząc o nie w trybie dostępu do informacji publicznej. Przydatne informacje mogą też zawierać opinie do programów opieki nad zwierzętami bezdomnymi i zapobiegania bezdomności zwierząt (np. powiatowego lekarza weterynarii), jak też dokumenty z kontroli schroniska

¹² Ustawa z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz.U. 2019 poz. 1429).

przeprowadzonych przez powiatowego lekarza weterynarii. Można je pozyskać od organu wykonawczego gminy, w trybie dostępu do informacji publicznej.

Należy zwrócić uwagę, że organizacja może się zgłosić do wójta, burmistrza albo prezydenta z prośbą o przesłanie właśnie do niej projektu programu do zaopiniowania.

RADA GMINY

Rada gminy jest organem uchwałodawczym gminy, a więc to radni przyjmą program. Jeżeli pomimo podjęcia działań wskazanych wyżej nie uda się przekonać wójta (burmistrza, prezydenta miasta) do przygotowania projektu programu, który by spełniał wymogi określone przepisami prawa lub do wprowadzenia do niej postanowień fakultatywnych, których realizację uznajemy za szczególnie ważną na terenie naszej gminy, możemy zwrócić się do rady gminy.

Do rady gminy można się zwrócić również, jeżeli organ wykonawczy gminy nie realizuje postanowień programu. **Rada gminy kontroluje działalność organu wykonawczego gminy** (art. 18a ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym¹³) oraz **rozpatruje skargi dotyczące jego działalności** (art. 18b ustawy o samorządzie gminnym).

WOJEWODA

Nadzór wojewody nad działalnością gmin wynika z Konstytucji RP¹⁴, jak też regulacji zawartych w ustawie o samorządzie terytorialnym i sprawowany jest na podstawie kryterium zgodności z prawem.

Zgodnie z treścią art. 90 ust. 1 wskazanej ustawy wójt (burmistrz, prezydent) ma obowiązek przedłożenia wojewodzie uchwały rady gminy w terminie 7 dni od dnia ich podjęcia. Dotyczy to oczywiście również uchwały zawierającej program opieki nad zwierzętami bezdomnymi i przeciwdziałania bezdomności. Wojewoda bada, czy uchwała ta nie jest sprzeczna z prawem (m. in. czy zawiera wszystkie wymagane w ustawie o ochronie zwierząt postanowienia). Jeżeli uchwała rady gminy jest sprzeczna z prawem jest nieważna, a na orzeczenie o jej nieważności (w całości lub w części) wojewoda ma 30 dni od dnia doręczenia.

---

¹³ Dz.U. 2019 poz. 506.

¹⁴ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. uchwalona przez Zgromadzenie Narodowe w dniu 2 kwietnia 1997 r., przyjęta przez Naród w referendum konstytucyjnym w dniu 25 maja 1997 r., podpisana przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 16 lipca 1997 r. (Dz.U. 1997 nr 78 poz. 483 z późn. zm.) Art. 171.

1. Działalność samorządu terytorialnego podlega nadzorowi z punktu widzenia legalności.

2. Organami nadzoru nad działalnością jednostek samorządu terytorialnego są Prezes Rady Ministrów i wojewodowie, a w zakresie spraw finansowych regionalne izby obrachunkowe.

Jeżeli uważasz, że przyjęty przez gminę program jest niezgodny z prawem, możesz opinię o jego treści przesłać właśnie do wojewody. Warto ją wysłać zaraz po przyjęciu uchwały, pamiętając, że na rozstrzygnięcie nadzorcze wojewoda ma 30 dni.

PROKURATOR

W kompetencjach prokuratorów ustawodawca umieścił także uprawnienia do działania w przypadkach niezgodności z prawem aktów organów samorządu terytorialnego – gmin (art. 70 ustawy z dnia 28 stycznia 2016 r. Prawo o prokuraturze¹⁵).

Jeżeli uchwała lub zarządzenie organu samorządu terytorialnego są niezgodne z prawem, prokurator:

- zwraca się do organu, który je wydał, o ich zmianę lub uchylenie albo
- kieruje wnioskiem o ich uchylenie do właściwego organu nadzoru,
- może także wystąpić o stwierdzenie ich nieważności do sądu administracyjnego.

Ostatnie z uprawnień zostało potwierdzone w art. 50 §1 ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi¹⁶.

Jeżeli więc program nie zawiera wszystkich wymaganych prawem postanowień lub regulacje są zbyt ogólne, możesz przesłać opinię zawierającą informacje na ten temat do właściwej miejscowo prokuratury z prośbą o pochylenie się nad kwestiami zwierząt bezdomnych, a w szczególności nad wskazanym aktem prawnym.

POWIATOWY LEKARZ WETERYNARII

Powiatowy lekarz weterynarii na podstawie art. 34a ustawy o ochronie zwierząt ma uprawnienia do nadzoru nad wykonywaniem przepisów o ochronie zwierząt, w tym dobrostanu zwierząt w schroniskach czy w punktach przetrzymywania czasowego zwierząt. W sprawach funkcjonowania tych miejsc można złożyć skargę do powiatowego lekarza weterynarii, który przeprowadzi kontrolę.

Powiatowy lekarz weterynarii także ma uprawnienie do opiniowania programu, a więc warto by Twoja opinia trafiła również do niego.

---

¹⁵ Dz.U. 2019 poz. 740.

¹⁶ Dz.U. 2019 poz. 2325.

SKARGA DO SĄDU ADMINISTRACYJNEGO w imieniu własnym lub grupy mieszkańców gminy

Zaskarżyć do sądu administracyjnego uchwałę rady gminy w sprawie z zakresu administracji publicznej może każdy, czyj interes prawny lub uprawnienie zostały naruszone tą uchwałą (art. 101 ust. 1 ustawy o samorządzie gminnym). Skargę można wnieść w imieniu własnym lub reprezentując grupę mieszkańców gminy, którzy wyrażą na to pisemną zgodę (art. 101 ust. 2a ustawy o samorządzie gminnym). Przy czym, nie można skorzystać z tego uprawnienia, jeżeli w sprawie danej uchwały orzekał już sąd administracyjny i skargę oddalił (art. 11 ust. 2 tej samej ustawy).

